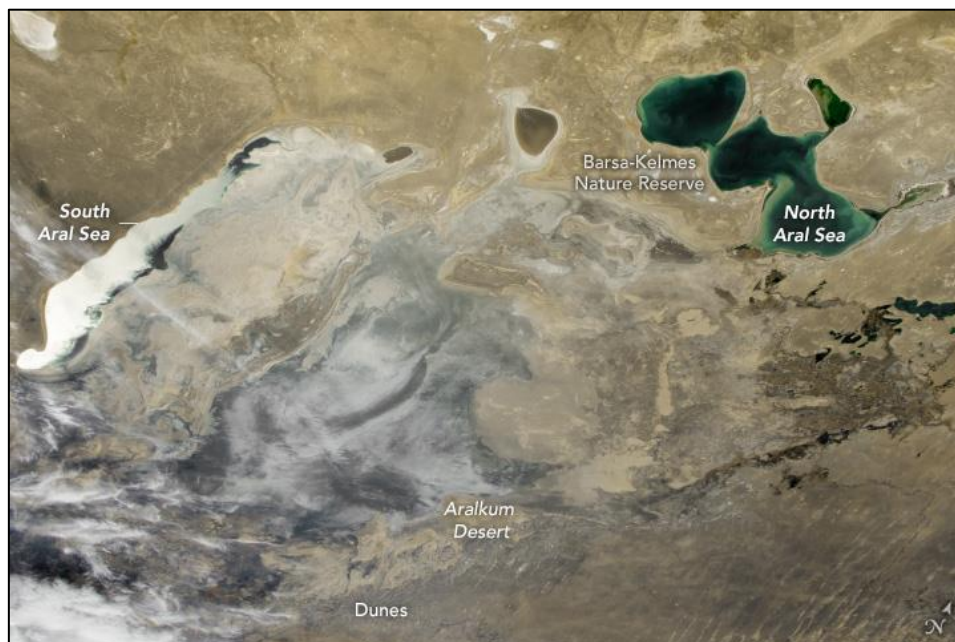

Aralsjön i oktober 2023. Foto: NASA Earth Observatorium

25 år med Svenska Aralsjösällskapet

1998 Nätverket bildas som ett resultat av FNs utvecklingsfond för kvinnor i samarbete med Rädda Barnen och Kungliga Vetenskapsakademien.

1999 Unga deltagare från Sverige deltar i en barnkonferens "Children, Citizenship and Environment" i Karakalpakstan, den delstat i Uzbekistan där Amu-Darja mynnade i Aralsjön.

2003 Vattenpresentation vid konferensen "Prospects of Democracy in Central Asia" i Istanbul 2003 samt kulturutbyte med regionen bland annat genom besök i Sverige av chefen för konstmuseet i Nukus.

2005 Seminarier Children at Risk med deltagande från regionen, kring demokratifrågor med den förre brittiske ambassadören till Uzbekistan och seminarium kring olja och gas i Centralasien.

2006 Konferens "Who speaks up for the Aral Sea?" med rapport i den internationella, vetenskapliga tidskriften AMBIO.

Samarbete med modeföretaget Gudrun Sjödén. Tillsammans ger vi ut en publikation om bomullsodling och aralproblematiken på svenska och engelska.

2012-16 Projektet UZWater bygger upp nätverk av universitet i Uzbekistan. Universitet i Östersjöregionen leder arbetet i det Tempus finansierade projektet.

2018 SASS stipendiat studerar under hösten på CEMUS i Uppsala.

Från 2020 erbjuder SASS kursen "Sustainable Development and Sustainability Science" på distans.

Bli medlem!

Nu är en bra tid att bli medlem i Svenska Aralsjösällskapet eller att förnya sitt medlemskap. Du gör det genom att betala in medlemsavgiften på 200 kr till Plusgiro 354165-3. Glöm inte att uppge namn och gärna också e-postadress som meddelande från din internetbank eller på inbetalningskortet.

Ta gärna kontakt med Svenska Aralsjösällskapet genom ordföranden [Bo Libert](#) eller sekreteraren [Gitte Jutvik Guterstam](#).

Webb: www.aralsjon.nu

© 2025 Svenska Aralsjösällskapet

Deltagare under 2024 var studenter från elva universitet, främst i Uzbekistan.

Dessutom har SASS bekostat en skrivmaskin för blindskrift, utarbetat och spritt ett studiematerial för äldre elever i Sverige. Årligen arrangerar SASS seminarier. Vi ger ut nyhetsbrev, nätverkar och besöker nyckelpersoner. Sedan några år sker, tyvärr, alla kontakter med Uzbekistan och andra länder i Centralasien på distans eftersom vi undviker att flyga för att spara på klimat och ekonomi.

Vad händer med Aralsjön och vattenanvändningen i Centralasien?

Aralsjön var en gång världens fjärde största insjö. Under 1950- och 1960-talen byggdes bevattningen ut - till totalt 10 miljoner ha - i huvudsak för bomullsproduktion.

Bomullsodling från Alexander den store till Stalin

Alexander den store ska ha tagit med sig bomullsgrödan från Persien redan före 300 år f Kr. Ryssland expanderade gradvis i Centralasien under 1800-talet och de erövrade områdena blev en del av det ryska imperiet. När det ryska kejsardömet upphörde 1917 fanns det en strävan efter självständighet i delar av Centralasien, men regionen blev till sist del av Sovjetunionen. Under Stalin blev delrepublikerna integrerade i den sovjetiska planekonomin där stora krav ställdes vad gäller produktion av bland annat bomull.

Bomull sågs som en strategisk råvara med betydelse för krigsmakten. En stor del av textilindustrin – inklusive för produktion av uniformer – baseras förstås på bomull. Även krut hade bomull som råvara.

1961 började vattennivån i Aralsjön sjunka: en halvmeter och ofta mer årligen. Samtidigt ökade salthalten i vattnet. Bomullsodlingen reglerades av statliga beslut. Det var en plikt för befolkningen att delta i bomullsskörderna.

Klimatet förändras när Aralsjön försvinner. Befolkningen blir hårt ansatt av tuberkulos som en följd av dåliga, trånga bostäder.

Aralsjön hade förstås en stor ekonomisk betydelse. Fisket var viktigt och det fanns en betydande fiskindustri liksom sjöfart. Städer och byar som var utspridda längs kusten fick svårare livsbetingelser när kusten försvann bort. Förändringarna ledde till en emigration till andra städer och länder.

Läget idag

De självständiga länderna i Centralasien har olika intressen när det gäller vattnet i floderna Amu Darya och Syr Darya. Man vill kunna använda så mycket vatten som möjligt till grödorna men länderna uppströms, Kirgizistan och Tadzjikistan, är beroende av vattenkraft

*Bomullsplockning i Uzbekistan.
CC Photo Chris Shervay.*

för sin energiförsörjning. Man vill ha det mesta av energin på vintern vilket har lett till konflikter med länderna nedströms (Kazakstan, Turkmenistan och

Uzbekistan) som vill spara vattenflödet från de stora reservoarerna till vegetationsperioden. Energi-vatten utbyte mellan länderna har minskat denna motsättning under de senaste åren. Kazakstan levererar el på vintern medan Kirgizistan som motprestation sparar vatten i den stora dammen Toktogul till vår och sommar.

Men det krävs mera samarbete mellan länderna för att förbättra vattenanvändningen. Regionala organisationer som Interstate Commission for Water Coordination spelar en positiv roll.

Jordbruket är mycket viktigt för sysselsättning och ekonomi. Idag odlas mindre bomull och tonvikten ligger mera på grödor för inhemsk konsumtion. Då man har en stor och ofta fattig landsbygdsbefolkning är inget av länderna beredda att minska de bevattnade arealerna. Tvärtom, så bygger nu Afghanistan ut bevattning baserad på vatten från Amu Darya. Självklart har landet en rätt till att använda vattnet. Men frågan är om de pågående investeringarna leder till en effektiv användning.

Infrastrukturen för bevattning är föråldrad och det sägs att hälften av vattnet inte når fälten. Även bevattningsteknologin är omodern. Men trots detta används vattnet mer effektivt än under den sovjetiska perioden. Och skördarna är högre. I Kazakstan och Uzbekistan gör man också stora investeringar till exempel i droppbevattning för att använda vattnet mera effektivt.

De högre temperaturerna gör att glaciärer i bergstrakterna smälter och det framtida vattenflödet påverkas. En tydlig trend i alla länderna är att man bygger nya dammar för att kunna samla mer vatten till vegetationsperioden.

Försaltning av jordarna bromsar ökningen av skördarna och leder också till en högre vattenanvändning då man i vissa fall måste laka ur marken innan man kan så.

Den uttorkade Aralsjön är idag till stora delar öken. Man gör stora ansträngningar för att plantera buskar för att minska problemen med sandstormar. På senare tid har man både för industri och bevattning börjat använda mer grundvatten och man ser redan sjunkande nivåer i marken.

Framtiden

Med en ökande befolkning och tilltagande klimatförändringar ser det inte så ljust ut. Med en

effektivare användning av vattnet skulle länderna i Centralasien kunna ta steget mot ett mera uthålligt jordbruk och ekonomi. Detta kräver investeringar och effektiva styrinstrument, och i vissa av länderna kan man se en viss positiv utveckling. En viktig men politiskt svår del av den framtida politiken skulle vara att låta bönderna betala mer för vattnet för att skapa incitament för sparande.

*Bevattningskanal i Uzbekistan.
CC Photo: Nadia Manning/IWMI*

Svenska Aralsjösällskapet har dragit slutsatsen att det som vi kan bidra med är att försöka utbilda och inspirera en yngre generation. Liksom i resten av världen är det viktigt att särskilt ungdomen förstår hur ett uthålligt samhälle skulle kunna se ut.

Greetings from a student

My name is Maryam from Karakalpakstan. I recently graduated with a Master's degree from the Department of Building and Construction Engineering at Karakalpak State University. During my final year of my Bachelor's degree, I began participating in courses on

sustainable development and sustainability science offered by the Swedish Aral Sea Society in cooperation with Swedish universities.

Participating in these courses, I understood that there is a need to change how we develop our societies. As a result, I became interested in combining sustainable development with construction, focusing on improving the energy efficiency of buildings in Karakalpakstan by using renewable energy sources.

Remarks of the Uzbek Ambassador to Sweden

Ambassador Rakhmatulla Nurimbetov.

Sustainability is a necessary condition for ensuring stable and consistent development in various areas. For Uzbekistan, it is of crucial importance, particularly in the context of implementing the country's Development Strategy - 2030.

Sustainability, above all, is about knowledge. The quality of knowledge determines the practical implementation of the principles of sustainable development.

The Embassy of Uzbekistan in Stockholm expresses its gratitude to the remarkable team of the Swedish Society for the Aral Sea, represented by Professors Bo Libert, Marianne Aringberg Laanatza, Björn Frostell, Lars Rydén, Lars Hylander and others, for their willingness to continue close cooperation. We are also very proud of this partnership.

I am confident that the knowledge gained by Uzbek students during the 2025 courses will soon be put into practice, contributing to the implementation of Uzbekistan's sustainable development actions, including within the framework of the SDGs.

Rakhmatulla Nurimbetov, Ambassador.